

Potential of the Enterprise: Assessment and Financial and Investment Support of Development (According to the Materials of Diamond and Tool Production Enterprises of Ukraine): *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk* : 08.06.01, 2003.

Popel, S. A. "Rol intelektualnogo kapitalu v innovatsiinomu rozvytku pidpriemstva" [The Role of Intellectual Capital in the Innovative Development of the Enterprise]. *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Ekonomika»*. 2014. <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3074/1/Стаття%201.pdf>

Problemy upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pidpriemstv u tranzytivnii ekonomitsi [Problems of Management of Innovative Development of Enterprises in the Transition Economy]. Sumy: Universytetska knyha, 2005.

Vasylieva, T. A., and Boronos, V. H. *Problemy finansovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku* [Problems of Financial Support of Innovative Development]. Sumy: SumDU, 2009.

Vozniak, H. V. "Innovatsiina diialnist promyslovykh pidpriemstv ta sposoby yii finansuvannia v Ukraini" [Innovative Activity of Industrial Enterprises and Ways of Its Financing in Ukraine]. Kyiv : UBS NBU, 2007. <http://ird.gov.ua/irdp/p20070701f.pdf>

Yefimova, S. A., and Hrynko, T. V. "Metodychni pidkhody do otsinky innovatsiinoho potentsialu pidpriemstva sfery posluh" [Methodical Approaches to the Assessment of the Innovative Potential of the Enterprise in the Service Sector]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriiia «Menedzhment innovatsii»*. 2015. http://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fmecon/program_5e4b9e62101a3.pdf

Yermoshenko, M. M., and Hanushchak-IEfimenko, L. M. "Mekhanizm rozvytku innovatsiinoho potentsialu klasteroobiednanykh pidpriemstv" [The Mechanism of Development of Innovative Potential of Cluster-united Enterprises]. Kyiv : Natsionalna akademiia upravlinnia, 2010. <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-49-2-monogcompressed.pdf>

УДК 658.29
JEL: L23; M21

ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ КІЛЬКІСНЕ ОЦІНЮВАННЯ

©2020 ЯСТРЕМСЬКА О. М., ЯСТРЕМСЬКА О. О.

УДК 658.29
JEL: L23; M21

Ястремська О. М., Ястремська О. О. Поняття економічної стійкості підприємства та її кількісне оцінювання

Стаття присвячена питанням визначення й оцінювання економічної стійкості підприємства. У роботі проведено аналіз поглядів науковців на дефініцію «економічна стійкість підприємства». Запропоновано уточнене визначення цього поняття, згідно з яким під економічною стійкістю підприємства доцільно розуміти його комплексну здатність реагувати та протистояти впливу негативних релевантних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, зберігаючи при цьому свою внутрішню структуру, динаміку функціонування, що сприяє досягненню основних цілей функціонування та розвитку підприємств. Виділено основні складові економічної стійкості підприємства, до складу яких віднесено: фінансову, виробничу, кадрову, організаційну, маркетингову, соціальну, екологічну, інвестиційну, інноваційну. Запропоновано основні етапи процесу забезпечення економічної стійкості підприємства, основою реалізації яких є принципи єдності – взаємопов'язаності та підпорядкованості всіх складових стійкості; комплексності, що передбачає врахування релевантних факторів впливу; безперервності – здійснення процесу регулювання на основі постійності та стійкості; адекватності, тобто відповідності системи закономірностям розвитку підприємства. Запропоновані складові й етапи забезпечення та визначення економічної стійкості підприємства використано як підґрунтя розробленого методичного підходу з її кількісного оцінювання, який побудовано з використанням методів багатовимірного факторного, кластерного аналізу, методу адитивної згортки для розрахунку інтегрального показника економічної стійкості підприємств. Розроблений методичний підхід апробовано на статистичних даних дев'яти машинобудівних підприємств Харківського регіону, що довело його прикладну цінність і можливість подальшого використання.

Ключові слова: економічна стійкість підприємства, складові економічної стійкості, принципи, методичний підхід до оцінювання економічної стійкості підприємства, багатовимірний факторний, кластерний аналіз, метод адитивної згортки, інтегральний показник економічної стійкості підприємства.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-220-230>

Рис.: 1. Табл.: 3. Формул.: 1. Бібл.: 15.

Ястремська Олена Миколаївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту, логістики та економіки, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: lastremska_ot@hneu.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5653-6301>

Ястремська Олена Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туризму, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: iastremska.o@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1865-0282>

UDC 658.29
JEL: L23; M21

Lastremska O. M., Lastremska O. O. The Concept of Economic Sustainability of Enterprise and Its Quantitative Assessment

The article is concerned with the issues of determining and evaluating the economic sustainability of enterprise. The publication analyzes the views of scholars on the definition of «economic sustainability of enterprise». A closer definition of this concept is proposed, according to which under the economic sustainability of enterprise it is advisable to understand its complex ability to respond to and withstand the influence of negative relevant factors of the external and internal envi-

ronment, while maintaining its internal structure, dynamics of operation, which contributes to the achievement of the main goals of functioning and development of enterprises. The main components of economic sustainability of enterprise are allocated, including: financial, industrial, personnel, organizational, marketing, social, environmental, investment, innovation. The main stages of the process of ensuring economic sustainability of enterprise are proposed, the basis of implementing which is the principles of unity – interconnectedness and subordination of all components of sustainability; complexity, which involves taking into account relevant factors of influence; continuity – implementation of the regulatory process on the basis of permanence and sustainability; adequacy, i.e. compliance of the system with patterns of enterprise development. The proposed components and stages of ensuring and determining the economic sustainability of enterprise are used as the basis of the developed methodical approach concerning its quantitative assessment, which is built up using methods of multidimensional factor, cluster analysis, additive convolution method for calculating the integral indicator of economic sustainability of enterprises. The developed methodical approach was tested on the statistical data of nine machine-building enterprises of Kharkiv region, which proved its applied value and possibility of further use.

Keywords: economic sustainability of enterprise, components of economic sustainability, principles, methodical approach to assessment of economic sustainability of enterprise, multidimensional factor, cluster analysis, method of additive convolution, integral indicator of economic sustainability of the enterprise.

Fig.: 1. **Tabl.:** 3. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 15.

Iastremska Olena M. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Management, Logistics and Economics, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: iastremska_om@hneu.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5653-6301>

Iastremska Olesia O. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: iastremska.o@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1865-0282>

Метою економічної безпеки кожної країни є ефективний розвиток і функціонування первинної ланки економіки – підприємства. Саме підприємства проявляють основний вплив на всі компоненти стабільного розвитку економіки держави та забезпечують її економічну стійкість. Підприємства в процесі виробничо-господарської діяльності постійно вступають у прямі та непрямі взаємини з постачальниками сировини (матеріалів), комплектуючих виробів, споживачами готової продукції та конкурентами. Природно, що в таких умовах діяльність підприємств неможливо захистити від небажаних потрясінь. Тому виникають проблеми захищеності діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатності швидко усунути різні варіанти погроз або пристосування до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності.

Існує значна сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на ринкові ситуації, ефективність, результативність і стійкість економічної діяльності підприємств. До факторів зовнішнього середовища відносять: інфляцію, ставку відсотків, фактори державного та законодавчого характеру, податкову політику держави, науково-технічний прогрес, соціально-культурне середовище. До внутрішніх факторів належать: система управління, виробничий процес, стан фінансів, персонал, ділова репутація, маркетинг і багато іншого. З цього можна зробити висновок, що економічна стійкість визначається здатністю підприємства розвиватися під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища, забезпечуючи стабільність зміни значень показників виробничо-господарської діяльності за певний період. Таким чином, існує об'єктивна необхідність у подальшому дослідженні поняття «економічна стійкість підприємства» та вдосконаленні кількісного оцінювання її рівня.

Поняття «економічна стійкість підприємства» досліджувалося в роботах багатьох вчених [1–15], проте методичне забезпечення щодо її кількісного визначення в основному зосереджується на розрахунках значень фінансових показників, у той час як економічну стійкість забезпечують не тільки фінансові, а й інші види економічних ресурсів. У цьому зв'язку необхідно уточнити склад показників економічної стійкості підприємства з використанням економіко-математичних методів та розрахувати її інтегральний показник з урахуванням сучасного розуміння поняття «економічна стійкість підприємства» за її складовими.

Отже, метою статті є уточнення поняття «економічна стійкість підприємства», обґрунтування її складових і розроблення методичного підходу до кількісного оцінювання економічної стійкості підприємств промисловості.

Завданнями статті є:

- ✦ узагальнення визначення поняття «економічна стійкість підприємства»;
- ✦ обґрунтування основних складових економічної стійкості підприємства;
- ✦ розроблення методичного підходу до оцінювання інтегрального показника економічної стійкості промислових підприємств.

Об'єктом дослідження є процес визначення економічної стійкості підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні положення до визначення поняття «економічна стійкість підприємства», методичні підходи до її кількісного оцінювання з використанням економіко-математичних методів.

Як методи дослідження використано системний, монографічний аналіз, теоретичне узагальнення – для аналізу існуючих найбільш розповсюджених і вживаних у практичній діяльності визначень поняття «економічна стійкість підприємства» та її складових;

багатовимірні факторний, кластерний аналіз – для обґрунтування системи показників оцінювання економічної стійкості підприємства; метод адитивної згортки – для розрахунку інтегрального показника економічної стійкості підприємств промисловості.

Уданий час існує безліч точок зору різних авторів на визначення поняття «економічна стійкість підприємства». Найбільш розповсюджені з них наведено в табл. 1.

Таким чином, з наведених найбільш розповсюджених визначень поняття економічної стійкості підприємства та з огляду на відсутність єдиного сформульованого визначення, *економічну стійкість* доцільно розуміти як комплексну здатність системи реагувати та протистояти впливу негативних релевантних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, зберігаючи при цьому свою внутрішню структуру, динаміку функціонування, що сприяє досягненню основних цілей функціонування та розвитку підприємств. Імовірність досягнення визначених підприємством цілей, у тому числі стабільного економічного розвитку, найбільшою мірою залежить від результативності прийнятих управлінських рішень на всіх рівнях і в усіх підсистемах підприємства. Таким чином, доцільно проаналізувати стан і результативність діяльності всіх складових економічної стійкості, які можна діагностувати за основними підсистемами підприємства.

Фінансова стійкість підприємства свідчить про перевищення доходів над витратами, формує умови для легкого маневрування грошовими коштами підприємства шляхом їх ефективного використання, а також сприяє постійному процесу виробництва та реалізації продукції. У результаті цього фінансова стійкість формується в процесі виробничо-економічної діяльності та є першою за ступенем важливості складовою економічної стійкості підприємства. Стійкість *фінансової складової* є результативністю застосування основних і оборотних коштів, збереження кредитоспроможності та платоспроможності. Виходячи з цього підприємству необхідно мати такий стан фінансових ресурсів, при якому воно здатне здійснювати безперервний процес виробництва та реалізації продукції, мати потенціал інвестувати в розширення й оновлення виробництва. У багатьох роботах [1; 5; 6; 8] на нинішньому етапі досконально аналізується виключно «фінансова стійкість», що виключає ймовірність реалізації комплексного підходу до оцінки економічної стійкості підприємства.

Істотну роль у стабільному розвитку виробничих підприємств виконує *виробнича складова*. Ця складова характеризується здатністю забезпечувати зростання виробничої рентабельності та беззбитковий обсяг виробництва. При аналізі даної складової доцільно аналізувати стан і результати використання основних фондів підприємства, а саме – їх активної частини, які безпосередньо беруть участь у реалізації виробничих технологій.

Організаційна складова стійкості відображає стабільність внутрішньої організації підприємства. Якщо система управління, поділу повноважень для прийняття рішень здатна оперативно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, то організаційну структуру можна вважати стійкою. Основним завданням підприємства є забезпечення стійкості управління структурою та її перетвореннями.

Складова людського капіталу, управління персоналом забезпечує підтримку економічної стійкості кваліфікованими, компетентними працівниками. Так, зокрема, зменшення ефективності виробничого процесу, породжене відтоком персоналу, може бути відшкодоване за рахунок результативності функціонування організаційної структури підприємства, яка дозволяє перерозподіляти посадові обов'язки.

Маркетингова складова стійкості – сукупність маркетингових тактик і стратегій, зосереджених на досягненні цілей підприємства, а саме: отримання достовірної та специфічної інформації про попит і пропозицію на різноманітних сегментах ринку. Здатність підприємства реагувати на нерегулярність отримання замовлень, зниження ділової репутації, зменшення реалізації продукції забезпечується маркетинговою стійкістю. Місткість ринку, еластичність попиту, підвищення конкуренції, зміни цінової політики є ринковими факторами, які впливають на маркетингову складову стійкості підприємства.

Стійкість підприємства *за конкурентоспроможністю* характеризується збільшенням обсягів продажів, розширенням ринку та мережі збуту. Зростання стійкості за конкурентоспроможністю характеризує здатність підприємства забезпечити найкращий механізм ціноутворення продукції, що дозволяє з максимальною результативністю планувати постійний рівень прибутку, що становить цінову складову стійкості, сутність якої полягає у двох істотних аспектах:

- ✦ забезпеченні виживання (на основі зростання обсягу реалізації продукції);
- ✦ максимізації прибутку (за рахунок зменшення рівня внутрішніх витрат, еластичності попиту за ціною).

Найбільш важливим завданням підприємств в умовах сьогодення є забезпечення не тільки зростання економічної результативності, а й суспільної захищеності населення, екологічної нешкідливості виробництва. Виходячи з цього підприємства зобов'язані зосереджувати увагу на *соціально-екологічній складовій* стійкості. Соціальна складова стійкості характеризує здатність підприємства вдосконалювати умови праці; забезпечувати трудовими місцями та заробітною платою; організувати відповідні умови для зростання творчого потенціалу працівників; вводити систему мотивації праці; зменшувати показники плинності кадрів. Значний фактор суспільної складової стійкості виражається в збере-

Визначення поняття «економічна стійкість підприємства»

№ з/п	Автор(-и) / Джерело	Позиції авторів щодо трактування поняття «економічна стійкість»
1	Н. Алексєєнко [1]	Стан матеріальних економічних і трудових ресурсів підприємства. Їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризиків
2	О. Зайцев [2]	Такий стан підприємства, при якому зберігається здатність ефективного функціонування та стабільного прогресивного розвитку при негативних впливах зовнішнього середовища
3	С. Анохін [3]	Такий рівноважний стан промислового підприємства, при якому економічні й управлінські рішення здатні регулювати основні чинники стійкого положення підприємства: управління, виробництва, фінансів, персоналу та стратегії в заданих межах ризику
4	Ю. Сімах [4]	Це потенційні можливості підприємства повернутися у стан рівноваги, в якому підприємство має позитивну динаміку функціонування або не виходить за межі встановлених границь
5	О. Чікіна [5]	Здатність підприємства під впливом різних факторів продовжувати функціонувати з достатньою ефективністю. В іншому випадку підприємство виявляється нестійким і не здатним до розвитку
6	В. Іванов [6]	Здатність економічної системи не відхилятися від свого стану (статистичного або динамічного) при різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих впливах за рахунок ефективного формування і використання фінансових, виробничих і організаційних механізмів
7	С. Єзерська [7]	Здатність у певний момент зберігати свою цілісність та ефективно функціонувати й одночасно створювати передумови для прогресивного (ефективного) розвитку навіть в умовах негативного впливу факторів зовнішнього середовища (внутрішня опірність підприємства)
8	О. Зеткіна [8]	Здатність протистояти загрози банкрутства
9	О. Ареф'єва, Д. Городянська [9]	Сукупність взаємообумовлених і взаємопов'язаних складових, які за будь-яких умов забезпечують здатність до ведення діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування
10	Р. Єремейчук [10]	Така організація виробничо-господарської діяльності підприємства, що дає змогу забезпечити стабільні техніко-економічні показники з позитивною динамікою й ефективно адаптуватися до збурень навколишнього та внутрішнього середовища
11	В. Гросул [11]	Ототожнює економічну стійкість підприємства з його економічною стабільністю та визначає її як «здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігаючи рівновагу своїх активів і пасивів у внутрішньому та зовнішньому середовищі, які змінюються, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику». Але розвиток передбачає, насамперед, руйнування рівноваги та зміну внутрішнього стану підприємства, що можна здійснити, насамперед, за рахунок інноваційної діяльності. Крім того, основним критерієм інвестиційної привабливості є прибутковість, а, як відомо, отримати надприбуток можна за рахунок реалізації нової продукції, що дає можливість отримати тимчасове монопольне (лідуюче) становище
12	Л. Сабаш [12]	Визначає стійкість як важливу одиницю масштабної структури підприємства, в основу якої закладено ключові характеристики, отримані внаслідок моніторингу, що відображають взаємозв'язок елементів господарської діяльності з метою збереження нормативних показників і подальшого їх зростання під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища, що при кризових умовах служить ключовою характеристикою гомеостазу в процесі функціонування підприємства
13	В. Либа, Д. Ревенко [13]	Здатність підприємства протистояти дестабілізуючим впливам і змінам зовнішнього та внутрішнього середовища завдяки ефективному використанню ресурсів, а також уміння підприємства адаптуватися до цих змін, зберігаючи при цьому свій стійкий потенціал, цілісність структури, рентабельність і ліквідність у довгостроковій перспективі
14	Л. Малярець, О. Смолякова [14]	Сукупність характеристик, що відображають динамічну узгодженість елементів діяльності підприємства як економічної системи, що проявляється в сталості причинно-наслідкових взаємозв'язків для забезпечення механізмів нормального функціонування та збереження нормативних тенденцій змін значень економічних показників діяльності підприємства, що свідчить про гомеостаз у процесах функціонування та економічного розвитку підприємства

женні балансу прав, інтересів усіх учасників виробничого процесу на підставі соціальної справедливості та єдності. Щодо екологічної складової стійкості, її сутність полягає у використанні екологічно нешкідливих технологій, альтернативних джерел енергії, зменшенні шкідливих викидів виробництва.

Важливу роль у розвитку підприємства відіграє *інвестиційна складова* стійкості, яка сприяє активізації інвестиційних процесів. Постійний розвиток підприємства відбувається за рахунок впровадження результативних інвестиційних проектів, які повинні характеризуватися достатнім рівнем інноваційності, що складає *інноваційну складову* економічної стійкості підприємства.

Комплексне врахування проаналізованих складових економічної стійкості підприємства забезпечить його ефективне функціонування та розвиток, що враховано в запропонованій послідовності етапів процесу її забезпечення (рис. 1), яке доцільно реалізовувати з урахуванням таких основних принципів:

- ✦ *єдність* – взаємопов'язаність і підпорядкованість усіх складових стійкості;
- ✦ *комплексність* – передбачає врахування релевантних факторів впливу;
- ✦ *безперервність* – здійснення процесу регулювання повинно мати стійкий характер;
- ✦ *адекватність* – відповідність системи законам розвитку підприємства.

Враховуючи розглянуті складові економічної стійкості підприємства, доцільно обґрунтувати систему показників її оцінювання, для чого необхідно обрати підприємства, що характеризуються позитивними результатами діяльності, є зіставними за концентрацією капіталу та належать до однієї галузі. З цією метою обрано та досліджено машинобудівні підприємства Харківської області, а саме: ПАТ «Вовчанський агрегатний завод»; ПАТ «Електромашина»; ТОВ «ТПК «НОВА»; ПАТ «Турбоатом»; ПАТ «ФЕД»; ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло шахтаря»; ПАТ «Харківський підшипниковий завод»; ПАТ «Харківський тракторний завод»; ПНВП «Укрполітехсервіс» за період з 2008 р. по 2018 р. Спираючись на розглянуті складові економічної стійкості, це явище досліджено за такими групами показників:

- ✦ ліквідності;
- ✦ рентабельності;
- ✦ ділової активності;
- ✦ фінансової стійкості;
- ✦ ефективності використання основних фондів;
- ✦ питомої ваги обігових засобів на грошову одиницю продукції;
- ✦ ефективності використання трудових ресурсів;
- ✦ структури операційних витрат;
- ✦ структури витрат реалізованої продукції;

- ✦ структури матеріальних ресурсів в обігових коштах;
- ✦ ефективності інвестицій;
- ✦ джерел фінансування капітальних інвестицій;
- ✦ ефективності інновацій;
- ✦ оновлення продукції.

Усього була проаналізована переважна множина основних показників, що багатоаспектно характеризують економічну стійкість машинобудівних підприємств з позиції використання всіх економічних ресурсів: матеріальних, фінансових, людських, інформаційних і з позиції можливостей розвитку підприємств на основі інноваційної та інвестиційної діяльності. Саме такий аспект аналізу діяльності підприємств характеризує їх економічну стійкість, оскільки дає повну інформацію про можливості підприємств до стійкого функціонування та розвитку.

З метою виключення взаємопов'язаних показників було розраховано кореляційні зв'язки між ними та виключено дублюючі показники. Критерієм для видалення показника стало значення коефіцієнта кореляції між показниками – 0,6. За три ітерації було визначено сукупність 45 показників діяльності машинобудівних підприємств Харківської області, що зумовляють їх економічну стійкість.

Використання спеціалізованого статистичного програмного забезпечення – інтегрованої системи STATISTICA 12.0 дозволило здійснити подальшу редукцію вихідних даних. У результаті розрахунку основних компонент показників діяльності машинобудівних підприємств Харківської області було визначено найбільш інформативні фактори. Мінімізація числа змінних з високим факторним навантаженням і збереження ортогональності факторів при застосуванні методу обертання факторів «Varimax» (варімакс) полегшило їх інтерпретацію. У результаті застосування методу багатовимірного факторного аналізу за методом головних компонент після застосування процедури Varimax були визначені головні компоненти, що характеризують 77% загальної дисперсії розкиду даних. Спираючись на факторні навантаження показників більше 0,7, які формують компоненти, визначено їх змістовне навантаження, що інтерпретовано таким чином:

- ✦ I компонента (інвестування в дослідження та розробки):
 - питома вага інвестицій у дослідження та розробки в загальному обсязі інвестицій в інновації;
- ✦ II компонента (амортизаційні відрахування):
 - сума амортизаційних відрахувань;
- ✦ III компонента (інвестиції в нематеріальні активи):
 - питома вага інвестицій у нематеріальні активи в загальній вартості необоротних активів;
- ✦ IV компонента (витрати на збут інноваційної продукції):
 - витрати на збут інноваційної продукції;

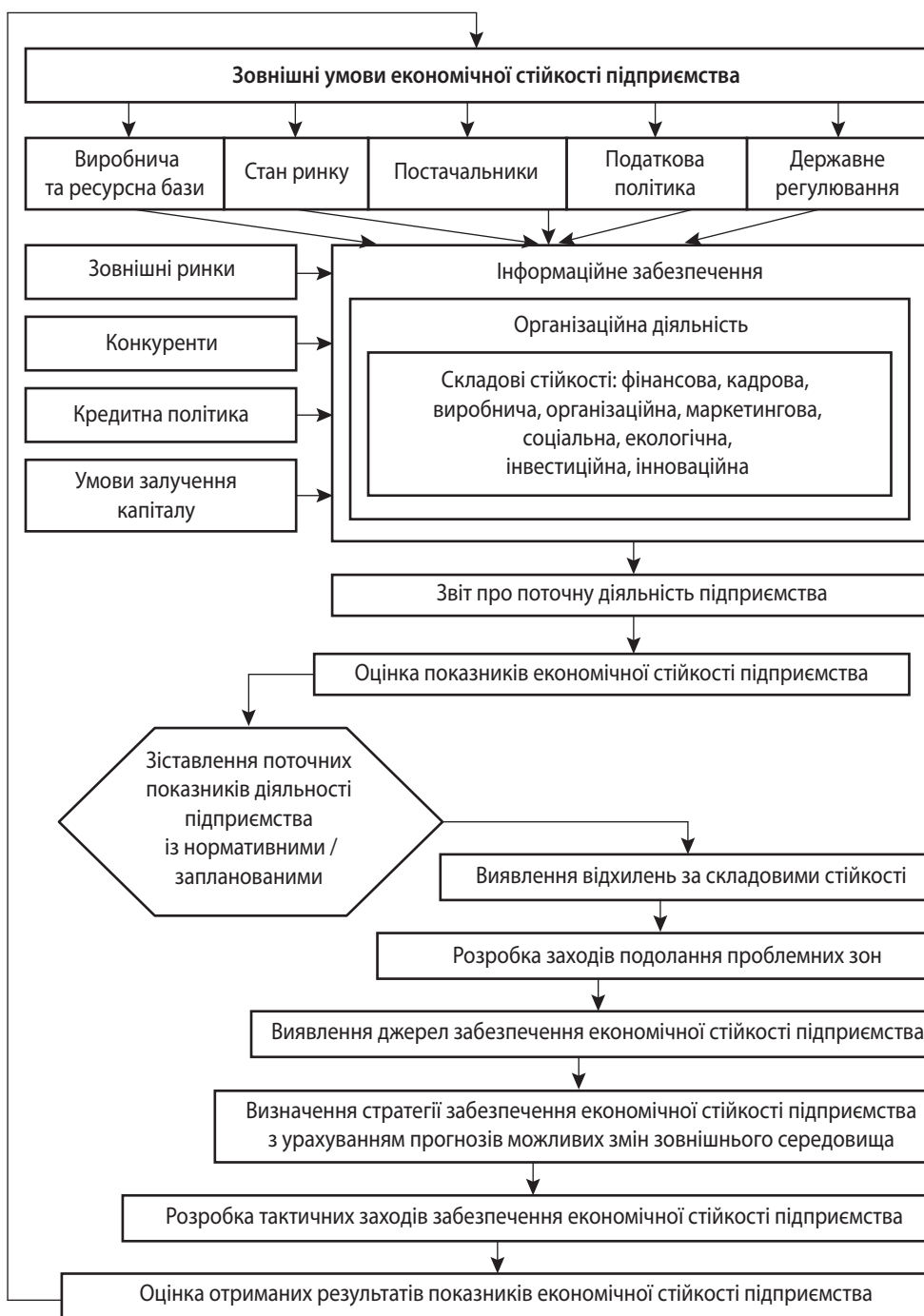

Рис. 1. Послідовність етапів забезпечення економічної стійкості підприємства

- ✦ V компонента (інвестиції вітчизняних інвесторів в інновації):
 - питома вага інвестицій вітчизняних інвесторів у загальному обсязі інвестицій в інновації;
- ✦ VI компонента (фінансова стійкість та автономія):
 - коефіцієнт фінансової стійкості;
 - коефіцієнт автономії;
- ✦ VII компонента (витрати на технологічні інновації):
 - питома вага витрат на технологічні інновації в загальному обсязі витрат на інновації;

- ✦ VIII компонента (власні інвестиції у матеріальні активи):
 - питома вага капітальних інвестицій у матеріальні активи в загальному обсязі капітальних інвестицій;
 - питома вага фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємства у загальному обсязі джерел фінансування;
- ✦ IX компонента (інвестиції в рекламу):
 - питома вага інвестицій у рекламу в загальному обсязі інвестицій в інновації;
- ✦ X компонента (людський професійний розвиток):

- питома вага працівників, навчених новим професіям, у середньообліковій чисельності персоналу;
- ✦ XI компонента (матеріальні витрати):
 - сума матеріальних витрат;
- ✦ XII компонента (раціоналізація та винахідництво):
 - питома ваги працівників, які є раціоналізаторами та винахідниками, в середньообліковій чисельності персоналу;
- ✦ XIII компонента (відновлення основних фондів):
 - коефіцієнт відновлення основних фондів;
- ✦ XIV компонента (оборотність готової продукції):
 - коефіцієнт оборотності готової продукції;
 - фондвідача;
- ✦ XV компонента (інвестування інновацій з власного капіталу):
 - питома вага інвестицій на інновації у власному капіталі.

Про рівень інформативності показників свідчать дані власних значень компонент, найбільш інформативною є I компонента. Показник власного значення для I компоненти становить 4,98, а відсоток загальної дисперсії – 11,31%.

Найбільш інформативним фактором у I компоненті є показник питомої ваги витрат на дослідження та розробки в загальному обсязі витрат на інновації (факторне навантаження – 0,835).

У цілому необхідно відмітити, що за результатами аналізу вихідного інформаційного масиву без втрат його загальної інформативності можна скоротити масив на значну кількість показників, залишивши для подальшого дослідження 19 найбільш інформативних, що виділені за зазначеними компонентами.

Після визначення показників, які переважно характеризують економічну стійкість підприємств, доцільно здійснити їх групування за цими виділеними показниками з метою розрахунку інтегральних показників економічної стійкості для кожного підприємства. Оскільки інтегральні показники передбачають здійснення процедури нормування кількісних значень виділених показників, які є частковими, визначення еталонних показників для нормування є складним завданням, вирішити яке можна на основі кластеризації підприємств, що є близькими за досліджуваними ознаками. В іншому разі, тобто без використання кластеризації, значення інтегральних показників будуть заниженими, тому що вони порівнюватимуться з найкращим у досліджуваній сукупності підприємством.

Застосування кластеризації підвищить обґрунтованість, достовірність кількісних значень інтегральних показників підприємств і спростить досягнення об'єктивності їх порівняння для прийняття управлінських рішень щодо забезпечення економічної стійкості підприємств.

Здійснення кластерного аналізу із використанням програмного продукту STATISTICA 12.0 дозволило визначити кластерну (однорідну) структуру машинобудівних підприємств. Перевагою кластерного аналізу є те, що він дає можливість поділяти об'єкти за низкою ознак. Алгоритми кластерного аналізу можна поділити на ієрархічні та неієрархічні. При цьому в даному разі послідовно були використані агрегативні методи мінімальної дисперсії – ієрархічної кластеризації (деревоподібної кластеризації – *treeclustering*) та дівізійний метод *k*-середніх (*k-meansclustering*). Для розрахунку відстані між двома кластерами застосовано метод Уорда (*Ward's method*), який сильно змінює метричний простір ознак і за рахунок цього дозволяє отримати чітко виражені кластери, що суттєво відрізняються один від одного.

Використання першого методу надало можливість визначати кількість кластерів у досліджуваній сукупності машинобудівних підприємств. А застосування другого методу дозволило безпосередньо визначати структуру кластерів однорідних машинобудівних підприємств.

Кластерна структура машинобудівних підприємств Харківської області, наведена за графоаналітичним аналізом, дозволяє зробити припущення про наявність трьох кластерів, пов'язаних за ознакою економічної стійкості однорідних машинобудівних підприємств. Використання методу *k*-середніх при заданій кількості кластерів дозволило побудувати три максимально різні кластери, розташовані на суттєвих відстанях один від одного. Результати формування кластерів машинобудівних підприємств Харківської області за результатами аналізу їх діяльності за методом *k*-середніх наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Склад кластерів машинобудівних підприємств та відстань

Назва підприємства	Кластер	Відстань, од.
ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло шахтаря»	1	0,26
ПАТ «Електромашина»	3	0,23
ТОВ «ТПК «НОВА»	2	0,14
ПАТ «Харківський тракторний завод»	3	0,33
ПАТ «Турбоатом»	2	0,27
ПАТ «Харківський підшипниковий завод»	3	0,12
ПНВП «Укрполітехсервіс»	2	0,13
ПАТ «Вовчанський агрегатний завод»	1	0,41
ПАТ «ФЕД»	3	0,15

Як видно з табл. 2, розраховані кластери мають так структуру:

- ✦ **I кластер:**
 - ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло шахтаря»;
 - ПАТ «Вовчанський агрегатний завод».
- ✦ **II кластер:**
 - ТОВ «ТПК «НОВА»;
 - ПНВП «Укрполітехсервіс»;
 - ПАТ «Турбоатом».
- ✦ **III кластер:**
 - ПАТ «Електромашина»;
 - ПАТ «Харківський тракторний завод»;
 - ПАТ «Харківський підшипниковий завод»;
 - ПАТ «ФЕД».

У цілому можна відмітити, що для трьох кластерів характерні однакові тенденції, але необхідно зауважити розбіжності безпосередньо між величинами середніх значень показників. Найбільш суттєво це спостерігається для всіх трьох кластерів на прикладі середнього значення коефіцієнта фінансової стійкості.

Також необхідно відмітити більш високі значення по третьому кластеру таких показників, як: питома вага інвестицій нематеріальних активів у загальній вартості необоротних активів; питома вага інвестицій на інновації у власному капіталі. Це, своєю чергою, свідчить про менш стабільне фінансове становище підприємств третього кластера, тобто їх економічну стійкість, але при цьому можна стверджувати, що на цих підприємствах приділяється увага фінансуванню заходів для забезпечення їх розвитку.

У сукупності найбільше середнє значення показників економічної стійкості спостерігається в підприємств I кластера – 11,493060, на другому місці підприємства II кластера – 4,932496, відповідно, на третьому місці підприємства III кластера – 3,785621.

При розрахунку інтегральних показників економічної стійкості машинобудівних підприємств Харківської області враховуються найсуттєвіші виділені в результаті багатовимірного факторного аналізу часткові показники, які представляють відповідні групи. Таким чином, було обрано показники, які найбільш об'єктивно характеризують економічну стійкість, здійснюють вплив на діяльність і для визначення яких є повна інформація. Розрахунок оцінки економічної стійкості машинобудівних підприємств Харківської області здійснено в розрізі визначених трьох кластерів та п'яти років – з 2014 р. по 2018 р. Результат розрахунку інтегральної оцінки буде знаходитися в діапазоні оцінювання від 0 до 1. Чим ближче значення I до 1, тим вищим буде значення інтегрального показника економічної стійкості машинобудівних підприємств, який розраховано методом адитивної згортки.

Для уникнення впливу суб'єктивних чинників на результати дослідження в роботі визначення вагових коефіцієнтів часткових показників здійснено за методом безпосередньої оцінки факторного навантаження

показників діяльності машинобудівних підприємств Харківської області, що надало можливість отримати їх об'єктивну кількісну оцінку за формулою (1):

$$w_i = \frac{f_i}{\sum_{i=1}^{12} f_i}, \quad (1)$$

де w_i – ваговий конфідент i -го показника діяльності; f_i – показник факторного навантаження i -го показника діяльності (див. табл. 3).

Результати розрахунків вагових коефіцієнтів показників економічної стійкості машинобудівних підприємств Харківської області наведено нижче:

$$\begin{aligned} w_1 &= 0,081; w_2 = 0,082; \\ w_3 &= 0,081; w_4 = 0,085; \\ w_5 &= 0,082; w_6 = 0,083; \\ w_7 &= 0,085; w_8 = 0,082; \\ w_9 &= 0,084; w_{10} = 0,083; \\ w_{11} &= 0,083; w_{12} = 0,087. \end{aligned}$$

Результати розрахунків інтегральних показників економічної стійкості машинобудівних підприємств та їх рейтинг наведено в табл. 3.

Відповідно до даних табл. 3 за результатами аналізу сукупності показників економічної стійкості стабільне провідне місце посідає підприємство I кластера ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло шахтаря». Протягом десятиліть завод був монополічним виробником потужних шахтних скребок-конвеєрів. За цей час підприємство накопичило унікальний досвід у сфері проектування продукції та розробки технології її виготовлення.

Сьогодні основною продукцією підприємства є вибієні скребок-конвеєри, скребок-перевантажувачі, шахтні дробарки, середні та легкі скребок-конвеєри для проходки та роботи в допоміжних виробках, запобіжні гідравлічні муфти, вибухобезпечні головні акумуляторні світильники, у тому числі оснащені метансигналізаторами, фари для електровозів і навантажувальних машин, товари народного споживання. Підприємство успішно експортує свою продукцію в країни близького та далекого зарубіжжя.

Останні два роки друге місце посідає підприємство також I кластера – ПАТ «Вовчанський агрегатний завод», основними напрямками діяльності якого є: розробка та виробництво агрегатів управління та регулювання газотурбінних приводів для авіаційної, нафтогазової та енергетичної галузей; виробництво гідравлічних агрегатів літальних апаратів; проектування, виготовлення пневматичних і комбінованих гідро-, електропневматичних агрегатів; виробництво гідравлічних агрегатів автомобільних транспортних засобів.

У середньому за період, що досліджується, якісні показники економічної стійкості демонструє підприємство II кластера ПАТ «Турбоатом» (третє в загальному рейтингу).

Значення інтегрального показника економічної стійкості машинобудівних підприємств Харківського регіону

Підприємства кластера	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
I кластер					
ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло шахтаря»	0,75	0,76	0,81	0,84	0,83
ПАТ «Вовчанський агрегатний завод»	0,46	0,67	0,41	0,72	0,72
II кластер					
ТОВ «ТПК «НОВА»	0,39	0,42	0,36	0,34	0,38
ПАТ «Турбоатом»	0,67	0,49	0,54	0,62	0,63
ПНВП «Укрполітехсервіс»	0,41	0,40	0,45	0,42	0,36
III кластер					
ПАТ «Електромашина»	0,46	0,38	0,44	0,34	0,40
ПАТ «Харківський тракторний завод»	0,41	0,21	0,19	0,18	0,17
ПАТ «Харківський підшипниковий завод»	0,40	0,50	0,39	0,35	0,39
ПАТ «ФЕД»	0,42	0,48	0,59	0,53	0,50

Результати розрахунків інтегральної оцінки економічної стійкості машинобудівних підприємств довели її недостатньо високе значення, оскільки кількісний інтервал інтегрального показника, який є стимулятором, знаходиться в межах від 0 до 1, а середні його значення для I кластера склали 0,697, для II кластера – 0,459, а для III – 0,386.

Таким чином, розроблений методичний підхід до кількісного оцінювання економічної стійкості машинобудівних підприємств, складається з таких основних етапів:

- ✦ визначення первинних показників, які дозволяють повно охарактеризувати економічну стійкість;
- ✦ виявлення множинних кореляційних взаємозв'язків між виділеними показниками для усунення дублювання інформації;
- ✦ застосування багатовимірного факторного аналізу для скорочення кількості показників та виділення з них найбільш значущих для аналізу економічної стійкості;
- ✦ формування скороченої й обґрунтованої системи показників для визначення економічної стійкості;
- ✦ розрахунок вагових коефіцієнтів для кожного показника економічної стійкості за їх факторними навантаженнями;
- ✦ групування підприємств у кластери з використанням кластерного аналізу для виділення однорідних груп показників з метою підвищення обґрунтованості вибору еталонних показників для розрахунку інтегрального показника економічної стійкості для кожного підприємства в однорідній групі показників;

- ✦ інтерпретація значень інтегральних показників економічної стійкості для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що використання обґрунтованого методичного підходу дозволить визначити економічну стійкість підприємств, яка забезпечить зростання ефективності господарювання та конкурентоспроможність підприємств на ринку.

ВИСНОВКИ

На основі результатів проведених досліджень можна зробити такі висновки. Під економічною стійкістю підприємства доцільно розуміти його комплексну здатність реагувати та протистояти впливу негативних релевантних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, зберігаючи при цьому свою внутрішню структуру, динаміку функціонування, що сприяє досягненню основних цілей функціонування та розвитку підприємств. Основними складовими економічної стійкості підприємства є: фінансова, виробнича, кадрова, організаційна, маркетингова, соціальна, екологічна, інвестиційна, інноваційна. Процес забезпечення економічної стійкості підприємства доцільно здійснювати з урахуванням таких принципів: єдність – взаємопов'язаність і підпорядкованість всіх складових стійкості; комплексність – урахування релевантних факторів впливу; безперервність – здійснення процесу регулювання повинно мати стійкий характер; адекватність – відповідність системи закономірностям розвитку підприємства.

Основними методами кількісного оцінювання економічної стійкості підприємства є багатовимірні факторний і кластерний аналіз – для обґрунтування мінімально достатньої системи показників, що вра-

ховує всі складові, та метод адитивної згортки – для кількісного розрахунку інтегрального показника економічної стійкості.

Викладені у статті результати є основою для подальших наукових розвідок щодо виявлення впливу показників економічної стійкості підприємств на показники їх економічної ефективності господарювання та знаходження точок зростання й розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеенко Н. В. Устойчивое развитие предприятия как фактор экономического роста. *Економіка і організація управління*. 2008. № 3. С. 59–65. URL: <https://docplayer.ru/60460641-Ustoychivoe-razvitie-predpriyatiya-kak-faktor-ekonomicheskogo-rosta-regiona.html>
2. Зайцев О. Н. Оценка экономической устойчивости промышленных предприятий (на примере промышленности строительных материалов) : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Хабаровск, 2007. 23 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/otsenka-ekonomicheskoi-ustoychivosti-promyshlennykh-predpriyatii-na-primere-promyshlennosti-0>
3. Анохин С. Н. Исследование стратегий экономической устойчивости промышленных предприятий : автореф. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Саратов, 2003. 20 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/issledovanie-strategii-ekonomicheskoi-ustoychivosti-promyshlennykh-predpriyatii-na-primere-p>
4. Сімех Ю. А. Визначення поняття конкурентостійкості підприємства. *Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Серія «Економічні науки»*. 2007. Т. X. № 1. С. 12–16. URL: <http://masters.donntu.org/2009/fem/makovska/library/article6.htm>
5. Чикина Е. Д. Совершенствование методов оценки и управления устойчивым развитием предприятия : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Белгород, 2007. 179 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/sovershenstvovanie-metodov-otsenki-i-upravleniya-ustoychivym-razvitiem-predpriyatiya>
6. Иванов В. Л. Управление экономично стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу). Луганськ, 2005. 266 с.
7. Езерская С. Г. Экономическая устойчивость промышленного предприятия: методологические аспекты и методы оценки : автореф. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Иваново, 2004. 20 с. URL: <http://www.dslib.net/economika-hoziajstva/jekonomicheskaja-ustojchivost-promyshlennogo-predpriyatija-metodologicheskie-aspekty-i.html>
8. Зеткина О. В. Об управлении устойчивостью предприятия. М. : Аудит, ЮНИТИ, 2003. 134 с.
9. Ареф'єва О. В., Городянська Д. М. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 8. С. 83–90.
10. Еремейчук Р. А. Обоснование стратегии устойчивого развития предприятия. *Економіка розвитку*. 2002. № 2. С. 56–60.
11. Гросул В. А. Соціально-економічна стійкість підприємства: теоретико-методологічні засади та прак-

тичний інструментарій : монографія. Харків : ХДУХТ, 2007. 303 с.

12. Сабадаш Л. О. Уточнення змістовної сутності економічної стійкості підприємства в сучасних умовах. *Управління розвитком*. 2018. № 2. С. 74–80.
13. Лыба В. А., Ревенко Д. С. Экономическая устойчивость предприятия: основные понятия и составляющие системы. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2013. № 1. С. 56–64.
14. Малярець Л. М., Смолякова О. М. Оптимізація значень показників економічної стійкості підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 1. С. 11–22.
15. Шандова Н. В. Методологія та практика управління стійким розвитком промислових підприємств : монографія. Херсон : Вишемирський В. С., 2014. 422 с.

REFERENCES

- Alekseyenko, N. B. "Ustoychivoye razvitiye predpriyatiya kak faktor ekonomicheskogo rosta" [Sustainable Development of the Enterprise as a Factor of Economic Growth]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. 2008. <https://docplayer.ru/60460641-Ustoychivoe-razvitie-predpriyatiya-kak-faktor-ekonomicheskogo-rosta-regiona.html>
- Anokhin, S. N. "Issledovaniye strategiy ekonomicheskoy ustoychivosti promyshlennykh predpriyatii" [Research of Strategies for Economic Sustainability of Industrial Enterprises]. <http://www.dissercat.com/content/issledovanie-strategii-ekonomicheskoi-ustoychivosti-promyshlennykh-predpriyatii-na-primere-p>
- Arefieva, O. V., and Horodianska, D. M. "Ekonomichna stiiikist pidpriemstva: sutnist, skladovi ta zakhody z yii zabezpechennia" [Economic Stability of the Enterprise: the Essence, Components and Measures to Ensure It]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 8 (2008): 83-90.
- Chikina, Ye. D. "Sovershenstvovaniye metodov otsenki i upravleniya ustoychivym razvitiem predpriyatiya" [Improvement of Methods of Assessment and Management of Sustainable Development of the Enterprise]. <http://www.dissercat.com/content/sovershenstvovanie-metodov-otsenki-i-upravleniya-ustoychivym-razvitiem-predpriyatiya>
- Hrosul, V. A. *Sotsialno-ekonomichna stiiikist pidpriemstva: teoretyko-metodolohichni zasady ta praktychnyi instrumentarii* [Socio-economic Stability of the Enterprise: Theoretical and Methodological Principles and Practical Tools]. Kharkiv: KhDUKhT, 2007.
- Ivanov, V. L. *Upravlinnia ekonomichnoiu stiiikistiu promyslovykh pidpriemstv (na prykladi pidpriemstv mashynobudivnoho kompleksu)* [Management of the Economic Efficiency of Industrial Enterprises (on the Application of Enterprises of the Machine-and-food Complex)]. Luhansk, 2005.
- Lyba, V. A., and Revenko, D. S. "Ekonomicheskaya ustoychivost predpriyatiya: osnovnyye poniatiya i sostavlyayushchiye sistemy" [Economic Stability of Enterprise: Basic Concepts and Components of the System]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi: problemy teorii ta praktyky*, no. 1 (2013): 56-64.

- Maliarets, L. M., and Smoliakova, O. M. "Optimizatsiia znachen pokaznykiv ekonomichnoi stiiosti pidpriemstva" [Optimization of Indicator Values of Economic Stability of the Enterprise]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*, no. 1 (2015): 11-22.
- Sabadash, L. O. "Utochnennia zmistovnoi sutnosti ekonomichnoi stiiosti pidpriemstva v suchasnykh umovakh" [Clarification of the Substantive Essence of the Economic Stability of the Enterprise in Modern Conditions]. *Upravlinnia rozvytkom*, no. 2 (2018): 74-80.
- Shandova, N. V. *Metodolohiia ta praktyka upravlinnia stiikym rozvytkom promyslovykh pidpriemstv* [Methodology and Practice of Sustainable Development Management of Industrial Enterprises]. Kherson: Vyshemyrskyi V. S., 2014.
- Simekh, Yu. A. "Vyznachennia poniattia konkurentostiikosti pidpriemstva" [Definition of the Concept of Competitiveness of the Enterprise]. *Visnyk Mizhnarodnoho Slovianskoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*. 2007. <http://masters.donntu.org/2009/fem/makovska/library/article6.htm>

- Yeremeychuk, P. A. "Obosnovaniye strategii ustoychivogo razvitiya predpriyatiya" [Substantiation of the Strategy of Sustainable Development of the Enterprise]. *Ekonomika rozvytku*, no. 2 (2002): 56-60.
- Yezerkaya, S. G. "Ekonomicheskaya ustoychivost promyshlennogo predpriyatiya: metodologicheskiye aspekty i metody otsenki" [Economic Sustainability of an Industrial Enterprise: Methodological Aspects and Assessment Methods]. <http://www.dslib.net/economika-xoziajstva/jekonomicheskaja-ustojchivost-promyshlennogo-predpriyatija-metodologicheskie-aspekty-i.html>
- Zaytsev, O. H. "Otsenka ekonomicheskoy ustoychivosti promyshlennykh predpriyatiy (na primere promyshlennosti stroitelnykh materialov)" [Assessment of the Economic Sustainability of Industrial Enterprises (on the Example of the Building Materials Industry)]. <http://www.disscat.com/content/otsenka-ekonomicheskoi-ustoichivosti-promyshlennykh-predpriyatiy-na-primere-promyshlennosti-0>
- Zetkina, O. V. *Ob upravlenii ustoychivostyu predpriyatiya* [About Enterprise Sustainability Management]. Moscow: Audit; YuNITI, 2003.

УДК 336.67 (045)
JEL: D24; D92; L64; P42

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

©2020 ЗИЗ Д. О.

УДК 336.67 (045)
JEL: D24; D92; L64; P42

Зиз Д. О. Аналіз та оцінка ділової активності підприємств машинобудування як основа підвищення ефективності їх діяльності

У статті висвітлено поняття ділової активності та основні завдання аналізу та оцінки ділової активності підприємств машинобудування. Розглянуто напрями підвищення ділової активності підприємства, які досягаються певним набором заходів: прискоренням науково-технічного та організаційного прогресу – за рахунок підвищення техніко-технологічного рівня виробництва, організаційних систем управління, швидкого оновлення обладнання; удосконалення організаційної структури – за рахунок перегляду повноважень кожного працівника підприємства; поліпшення структури виробництва, зокрема підвищення коефіцієнтів завантаженості та оборотності – шляхом збільшення обсягу продукції; підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг – завдяки підвищенню якості вироблених товарів та надаваних послуг; розвитку та вдосконалення ЗЕД даного підприємства – через налагодження зв'язків із сусідніми країнами. Здійснено оцінку та аналіз основних підприємств машинобудування. Визначено фінансовий стан машинобудівних підприємств і чинники, які ведуть до дестабілізації в умовах кризових явищ; окреслено основні цілі машинобудівних підприємств та інструменти планування, що дозволить управляти процесом реалізації стратегії.

Ключові слова: підприємства машинобудування, оцінка, аналіз, ділова активність, напрями ділової активності, ефективність діяльності.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-230-240>

Рис.: 9. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Зиз Дмитро Олександрович – аспірант, Національний авіаційний університет (просп. Любомира Гузара, 1, Київ, 03680, Україна)

UDC 336.67 (045)
JEL: D24; D92; L64; P42

Zyz D. O. Analyzing and Evaluating the Business Activity of Machine-Building Enterprises as the Basis for Increasing the Efficiency of Their Activities

The article highlights the concept of business activity and the main tasks of analyzing and evaluating the business activity of machine-building enterprises. The directions of increasing business activity of enterprise are considered, which is achieved by a certain set of measures: acceleration of scientific, technical and organizational progress – by increasing the technical and technological level of production, organizational control systems, rapid updating of equipment; improvement of organizational structure – by reviewing the powers of each employee of the enterprise; improvement of production structure, in particular, increase of load and turnover coefficients – by increasing the volume of products; increasing the competitiveness of products and services – by improving the quality of goods produced and services provided; development and improvement of foreign trade of this enterprise – through establishing relations with neighboring countries. Evaluation and analysis of the main machine-building enterprises was carried out. The financial condition of machine-building enterprises and factors that lead to destabilization in the crisis situation is determined; the main goals of machine-building enterprises and the planning tools, which will allow management of the process of strategy implementation, are outlined.

Keywords: machine-building enterprises, evaluation, analysis, business activity, directions of business activity, efficiency of activity.

Fig.: 9. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 12.

Zyz Dmytro O. – Postgraduate Student, National Aviation University (1 Lubomyra Husara Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)